

Samenvatting *Bevindingen pilot 10-16 uur Enschede september-december 2018*

In heel Nederland denken gemeenten en uitvoerende partijen na over een goede werkwijze om aan de nieuwe wettelijke verplichting van de uitbreiding van uren van 10 uur naar 16 uur voorschoolse educatie (ve) te kunnen voldoen. De gemeente Enschede kiest voor een werkwijze door de uitvoerende organisaties zelf te laten experimenteren, maar dan wel het proces goed te volgen met een procesmonitor. Drie kinderopvangorganisaties hebben in 2018 een pilot 16 uur ingericht. Sardes verzorgt deze procesmonitor en bezoekt de drie pilots in één jaar, driemaal. Voor u ligt een gemeentelijk overzicht naar aanleiding van de eerste ronde langs de pilots. (Heleen: h.versteegen@sardes.nl | p.muller@sardes.nl)

Niveau	Vraag	Aandachtsgebieden	HEBBES	HUMANITAS	COLUMBUS JUNIOR
Kind	Zijn er aanwijzingen dat de pilot meer mogelijkheden biedt om de brede ontwikkeling van kinderen te stimuleren? *	Ontwikkelingsresultaten op taal/rekenen, welbevinden, aandacht en betrokkenheid, aanwezigheid,	<ul style="list-style-type: none"> - Volgens ouders groot effect op de taalvaardigheid, en verder op algemene kindontwikkeling - Grote kindbetrokkenheid bij vrij spel en grote kringen van hoge kwaliteit - Volgens pedagogisch medewerkers meer verdieping mogelijk door rust en structuur - Meer tijd voor een uitdagend aanbod aan oudste peuters - Ouders en pedagogisch medewerkers hebben de indruk dat de kinderen de 16 uur goed aan kunnen en het leuk vinden 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders zien een versnelde groei in taal, spel en gedrag. Daarnaast benoemen ouders ook groei specifiek voor hun eigen kind, zoals bijvoorbeeld Nederlands als eigen taal. - Meer rust in het dagritme waardoor er ruimte komt voor verdieping en herhaling - Tijdens het spel is er meer tijd voor observaties - Beter zicht op de ontwikkelingslijnen - Ouders en pedagogisch medewerkers merken op dat over het algemeen de kinderen het goed aankunnen. Sommige (jonge) kinderen moeten wel wennen aan de intensiteit 	<ul style="list-style-type: none"> - Volgens ouders <i>versnelt</i> de (taal)ontwikkeling, tempo waarin kind leert gaat sneller. Ouders constateren in sociale emotionele ontwikkeling ook een positieve opwaartse lijn. - Meer rust in het dagritme waardoor er ruimte komt voor gerichte interacties en spelactiviteiten - Volgens pedagogisch medewerkers is er meer tijd voor observaties. - Beter zicht op de ontwikkelingslijnen - Meer tijd voor een uitdagend aanbod aan oudste peuters - Ouders en pedagogisch medewerkers hebben de indruk dat de kinderen de 16 uur goed aan kunnen en de regelmaat rust geeft
Ouders	Is de samenwerking tussen ouders en de pilotlocatie om de ontwikkeling van het kind te stimuleren versterkt?	praktisch (halen, brengen, financiën), betrokkenheid bij het programma, tevredenheid, contact met pedagogisch medewerker, ontwikkelingsstimulering thuis	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders voelen zich gehoord in hun behoefte aan een intensief aanbod voor hun kind - Er is veel tijd voor de uitwisseling met ouders (inloop, informatiebijeenkomsten, huisbezoek, meekijken op de groep) - Knelpunt: wel is het nog zoeken naar een goede vorm voor de inloop 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders zijn heel tevreden over het versterkt aanbod voor hun kind - Ouders benutten de lunch goed: het is gezellig en ze steken er wat van op voor de opvoeding en begeleiding van hun kind - Organisatorisch is het voor de ouders een verbetering – ouders kunnen de extra tijd voor zichzelf ook goed gebruiken - Contact met ouders is versterkt 	<ul style="list-style-type: none"> - Ouders zijn heel tevreden over het versterkt aanbod voor hun kind - Het extra aanbod voor de oudste peuters is een schot in de roos - Organisatorisch is het voor de ouders een verbetering - Samenwerking is niet wezenlijk veranderd, mogelijk biedt de intensivering van de contactmomenten aanknopingspunten voor versterking van de samenwerking - Hogere ouderbijdrage zou de bevraagde ouders niet afschrikken
Medewerkers	Voelen de medewerkers meer ruimte om de kinderen op adequate wijze te ondersteunen?	werkplezier, werkdruk, inhoud van het werk, contact met ouders en kinderen	<ul style="list-style-type: none"> - Medewerkers voelen meer rust en ruimte om te verdiepen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Medewerkers voelen meer rust en hebben meer tijd voor observeren en een educatieve invulling van het aanbod 	<ul style="list-style-type: none"> - Medewerkers voelen meer rust en zijn daardoor scherper aan het werk
Programma	Is het programma dat de kinderen wordt aangeboden verrijkt en hoe is er ontwikkelingsgerichte invulling aangegeven?	pedagogische kwaliteit, dagritme, activiteiten, aanpak, interacties	<ul style="list-style-type: none"> - Extra activiteiten voor oudste peuters - Intensieve aandacht voor kinderen tijdens de vrij spelbegeleiding - Verdieping tijdens de grote kringactiviteiten - Aandachtspunt: kwaliteit eet- en drinkmoment incl. transitie en aanpak groepsactiviteit - Aandachtspunt: doelgerichte planning 	<ul style="list-style-type: none"> - Werken aan de doelen door inzet van meer activiteiten - Verbreden, verdiepen en herhaling - De inzet van piramide en startblokken (webmodel) - Aandachtspunt: een gerichte aanpak naast de een rijke interactie met de kinderen - Ontwikkelingsmogelijkheden van de peuters zijn vaak groter dan je denkt: samen met de lb'er hier scherp op zijn 	<ul style="list-style-type: none"> - Extra activiteiten gedurende het dagdeel - Vrijdagochtend komen alleen de oudste peuters - Passend aanbod en aanpak, met goede differentiatie - Aandachtspunt: ontwikkelingsmogelijkheden van de peuters zijn vaak groter dan je denkt: samen met de lb'er hier scherp op zijn - Aandachtspunt: spelbegeleiding bij vrij spel versterken
Organisatie	Op welke wijze is de uitbreiding naar 16 uur ve organisatorisch haalbaar en betaalbaar?	personele bezetting, financiën, kwaliteitszorg, samenwerking met school/jeugdzorg	<ul style="list-style-type: none"> - Knelpunt: steeds wisselende starttijden en een extra lang dagdeel op vrijdag - Knelpunt: wat te doen met reguliere peuters in 2020? 	<ul style="list-style-type: none"> - Efficiëntie van de organisatie is verbeterd 	<ul style="list-style-type: none"> - Efficiëntie van de organisatie is verbeterd - Aandachtspunt: extra kosten pilot nu nog door de gemeente betaald
Onderscheidend: Wat is uniek aan deze pilot?			Differentiatiegroep: peuters en kleuters hebben wekelijks een gezamenlijke activiteit (start in 2019) Veel aandacht voor ouders tijdens inloop, bijeenkomsten vve-thuis, ontwikkelingsgesprekken, meedraaien op de groep	Invulling van thema's vanuit Piramide en startblokken Wekelijks gezamenlijk lunchmoment/ inhoudelijke bijeenkomst met ouders	Intensivering van aanbod en aanpak Vrijdagochtend komen alleen de oudste peuters

Tussentijdse evaluatie

De modellen van de pilot

	startleeftijd	Aantal weken	Opbouw uren	Aantal uren per week
Hebbes	2,5-4 jaar	40 weken	4 dagdelen 3 uur + 4 uur	16 uur
Columbus Junior	2,5-4 jaar	50 weken 30 weken	4 dagdelen 3 uur 5 dagdelen 3 uur	12 uur 15 uur
Humanitas	2,0-4 jaar	40 weken	4 dagdelen 3 uur + 4 uur	16 uur

Alle drie de organisaties geven aan dat het 'urenmodel' helder is en goed werkt. De dagdelen zijn nooit langer dan 4 uur en het aantal uren per week nooit meer dan 16 uur. Bij alle drie de pilots is aangegeven dat zo'n dagelijks aanbod goed werkt. Kinderen hoeven niet iedere keer weer opnieuw te wennen, maar volgen een voorspelbaar ritme. Een dagdeel van 3 uur is voor de ouders zelf ook een verbetering ten opzichte van 2,5 uur: het biedt ouders de gelegenheid de tijd tussen het brengen en halen goed te benutten. Met de huidige modellen haal je de norm van 960 uur voor de 2,5-4-jarigen.

⇒ Sterk in de modellen = 4 dagdelen per week – of dagelijks en maximaal 4 uur per dagdeel. 1 uur in de week een andere invulling (zoals lunch)

Samenstelling van de groep

	Ve-kinderen %	Leeftijd kinderen
Hebbes	Bijna volledig doelgroep (100%)	Vanaf 2,5 jaar
Columbus Junior	Gemengd (80%)	Vanaf 2,5 jaar
Humanitas	Gemengd (60%)	Vanaf 2 jaar

De verhouding doelgroepkinderen-peuteropvangkinderen verschilt per pilot. Bij geen van de pilots is aangegeven dat de samenstelling van de groep op dit punt problemen oplevert. (Andere vragen zijn: Past de huidige doelgroepdefinitie nog bij het nieuwe oab-beleid in Enschede? Maken de doelgroepkinderen gebruik van het ve-aanbod?) Leeftijdifferentiatie is wel een onderwerp van gesprek bij de pilots. Het verschil tussen een 2-jarige en een bijna 4-jarig kind is flink en is van invloed op de sfeer in de groep. Bij Hebbes hadden ze in de startfase een instapgroep voor de 2-jarigen (met 2 keer 3 uur), maar daar zijn ze op advies van de ouders van afgestapt. In algemene termen kan gezegd worden dat tweejarigen meer verzorging nodig hebben; de oudste peuters blijken het erg leuk te vinden om (af en toe) met leeftijdsgenoten te kunnen spelen. Dat blijkt al uit de pilot van Columbus Junior. We zijn nog in afwachting op de ervaringen met de differentiatiegroep van Hebbes.

⇒ Een succesformule lijkt een dagdeel/ activiteiten speciaal voor de oudste peuters

Pedagogisch educatieve aanpak

Bij alle drie de pilots geeft het team aan dat er meer rust en ruimte wordt gevoeld om de ontwikkeling van de kinderen te stimuleren. Er is meer tijd voor observeren en vervolgens is het ook mogelijk om de aanpak en het aanbod dat is uitgedacht uit te voeren. Ouders en pm'ers zien dat kinderen zich versneld ontwikkelen nu de kinderen een regelmatig en intensiever aanbod krijgen. Het programma verbreedt en verdiept, er is meer tijd voor herhaling, de kinderen kunnen vaker in kleinere groepjes worden begeleid en er is meer tijd voor spelbegeleiding van de kinderen. Het accent verschilt per pilot en sluit aan op de visie van de organisatie. Bij alle drie de pilots geven we het volgende aandachtspunt mee:

"Er is ruimte om het aanbod op de 16-uurs-groep nog gericht in te steken en te plannen. Dat betekent in de eerste plaats: uitgebreider beschrijven aan welke doelen je in een bepaalde periode wilt werken met welke kinderen. Dit geeft houvast voor zowel het aanbod aan de kinderen als de contacten met ouders over ontwikkelingsstimulering thuis. En het geeft de mogelijkheid om tussendoor te evalueren en indien nodig het aanbod bij te stellen. Het mooie aan een 16-uurs-aanbod, van minimaal 3 uur verdeeld over 4/5 dagen, is dat dit de pedagogisch medewerkers de tijd geeft om met kinderen echt verschil te maken. Immers, hoe meer tijd kinderen op de peuteropvanggroep doorbrengen, hoe meer kans de pedagogisch medewerkers hebben om deze peuters zaken te leren en te 'vormen', zonder dat er 'ruis' optreedt omdat een kind bijvoorbeeld vier dagen niet is geweest en eerst weer moet wennen. Dus dan loont het de moeite om nog verder met elkaar door te denken over wat je in deze periode met de kinderen wilt bereiken – en hoe (dat is de volgende stap).

⇒ Pedagogisch educatieve aanpak moet passen bij de organisatie, maar de volgende vraag staat centraal: Wat wil je MEER bereiken met het 16-uurs-aanbod dan mogelijk is in de 10-uur-groep? En op welke manier is dit zichtbaar (oftewel 'meetbaar')?

Ouders

De insteek van deze pilots bevalt de ouders goed: het dagelijks ritme is prettig, het aantal uren geeft ouders ook meer rust en ze zien dat hun kind er veel baat bij heeft en zich in brede zin sneller ontwikkelt. Ouders geven aan dat de tweejarigen wel moeten wennen aan het aantal uren, maar dat verschilt ook per kind (en ouder). De extra activiteiten die binnen de pilots aan ouders worden aangeboden, zijn een belangrijke toevoeging. Het vraagt aandacht en gewenning om ouders ook daadwerkelijk te laten deelnemen aan bijvoorbeeld een dagelijkse inloop. Ouders vinden het prettig als ze hun 'ei kwijt kunnen' en met elkaar over opvoeding kunnen praten. Bijvoorbeeld tijdens de lunch-waarbij gezelligheid wordt gecombineerd met gesprekken over opvoeden en ontwikkelingsstimulering. Nu kinderen meer uren op de opvang komen is samenwerking met ouders nog belangrijker geworden om de ervaringen met elkaar te kunnen delen. In groepsverband, zoals genoemd bij bovenstaande voorbeelden, maar zeker ook individueel bij bijvoorbeeld ontwikkelingsgesprekken.

Het is nu nog niet duidelijk wat er met de ouderbijdrage gebeurt. De ouders die wij hebben gesproken en de winst van meer uren al hebben ervaren, geven aan er wel meer voor over te hebben. Het is echter niet realistisch om te beweren dat dit voor ouders geen struikelblok zal zijn en een eventuele verhoging van de ouderbijdrage moet dus zorgvuldig worden afgewogen ten opzichte van bereik.

⇒ Samenwerking met ouders intensiveren, zodat ouders zich gehoord voelen en de toegenomen intensiteit van de begeleiding vanuit de opvang goed afgestemd is op wat ouders zien en doen. Contact tussen ouders faciliteren en mogelijkheid bieden om ervaringen uit te wisselen over opvoeden is ook van belang.

Medewerkers

De pm'ers die mee doen aan deze pilot zijn unaniem enthousiast. Voor deze groep was het geen bezwaar om meer uren te gaan werken. Zij geven zelfs aan dat het werk aantrekkelijker is geworden en dat ondanks de urenuitbreiding het werk niet zwaarder is geworden.

Voor de ib'ers 0-4 jaar is het voordeel dat er beter zicht is op de ontwikkeling van de kinderen en het contact met ouders ook intensiever is. De begeleiding van de pm'ers vraagt om meer diepgang. Een gezamenlijke uitdaging is te vinden in het punt genoemd bij de pedagogisch educatieve aanpak. Ook de 'zorgpeuters' zijn mogelijk aanleiding om met het team nader te professionaliseren op passende kinderopvang.

⇒ Het succes van de pilot wordt gedragen door het enthousiasme van het team en de haalbaarheid in uren van de pm'ers. Ervaringen bij deze pilots is dat er weliswaar meer uren gewerkt wordt maar dat het werk zelf meer energie en rust geeft. De rol van de ib'ers moet afgestemd zijn op de begeleiding bij de inzet van de extra uren, want alleen meer uren opvang gaat niet het verschil maken.